

ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 1^{ου} ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (*)

ΟΜΑΔΑ Α΄

A1

α. «εθνικές γαίες» → Από τα πολλά προβλήματα που κληροδότησε η οθωμανική κατοχή στο νέο ελληνικό κράτος, ξεχώριζε για την έκταση, τη σημασία και την πολυπλοκότητα του το ζήτημα των «εθνικών γαιών». «Εθνικές γαίες» ήταν οι ακίνητες, οι κτηματικές ιδιοκτησίες των Οθωμανών στις περιοχές που περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η γη αυτή ανήκε είτε στο οθωμανικό δημόσιο είτε σε μουσουλμανικά ιδρύματα είτε σε ιδιώτες, ως ιδιοκτησία ή ως δικαίωμα νομής (εκμετάλλευσης). Οι περιουσίες αυτές περιήλθαν στην κυριότητα του ελληνικού κράτους «επαναστατικώ δικαίω». Υπολογίζεται ότι η έκταση των εθνικών κτημάτων ανερχόταν χονδρικά σε 4.000.000 έως 5.000.000 στρέμματα. [σελ. 23-24]

β. «Φεντερασιόν» → Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα (μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων), μιας πόλης με σημαντικό –για τα μέτρα της περιοχής– βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα. Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα. [σελ. 46]

γ. «Βενιζελισμός» → Στην περίοδο 1910-1922, κατά την οποία η Ελλάδα βρισκόταν σε συνεχή πολεμική ετοιμότητα, εμφανίστηκε μια νέα πολιτική αντίληψη, που εκφράστηκε με τον Ελευθέριο Βενιζέλο και ονομάστηκε συνοπτικά «βενιζελισμός». Είναι δύσκολο να ορίσουμε με λίγα λόγια τι ακριβώς ήταν αυτή η πολιτική, στον οικονομικό όμως τομέα φαίνεται ότι ο βενιζελισμός θεωρούσε το ελληνικό κράτος ως μοχλό έκφρασης και ανάπτυξης του ελληνισμού. Το ελληνικό κράτος δηλαδή έπρεπε να επιδιώξει την ενσωμάτωση του εκτός συνόρων ελληνισμού και, με ενιαία εθνική και κρατική υπόσταση, να διεκδικήσει τη θέση του στον τότε σύγχρονο κόσμο. Αυτό προϋπέθετε όχι μόνο θεσμικό εκσυγχρονισμό, που θα καθιστούσε το κράτος αποτελεσματικό και αξιόπιστο, αλλά και γενικότερη προσήλωση στην ιδέα της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων του έθνους. [σελ. 48]

A2

2 → ε

3 → δ

4 → α

5 → γ

B1

Η πύκνωση του οδικού δικτύου πέρασε στην πρώτη θέση των εθνικών και τοπικών προτεραιοτήτων προς το τέλος του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ού. Η οικονομική ανάπτυξη, οι πιο γρήγοροι ρυθμοί αστικοποίησης, η δημιουργία των κεντρικών σιδηροδρομικών αξόνων και η ανάπτυξη του εσωτερικού εμπορίου ήταν παράγοντες που προώθησαν την κατασκευή οδικού δικτύου. Στους ανασταλτικούς παράγοντες θα πρέπει να συμπεριλάβουμε το μεγάλο κόστος της κατασκευής δρόμων σε ορεινά εδάφη αλλά και τον «ανταγωνισμό» των θαλάσσιων συγκοινωνιών που κυριαρχούσαν στις μεταφορές κοντά στα παράλια, δηλαδή σε πολύ μεγάλο τμήμα της χώρας.

Από τα υπόλοιπα δημόσια έργα το κυριότερο ήταν η αποξήρανση μεγάλων εκτάσεων που καλύπτονταν από νερά λιμνών και ελών. Πέρα από το γεγονός ότι η αποξήρανση έδινε πλούσια καλλιεργήσιμη γη, ήταν και ο μόνος τρόπος καταπολέμησης της ελονοσίας, της αρρώστιας που αποτελούσε μάστιγα για την αγροτική Ελλάδα ως τα μέσα του 20ού αιώνα. Πολλά αποστραγγιστικά έργα έγιναν στη χώρα, με πιο σημαντικό την αποξήρανση της λίμνης Κωπαϊδίας στη Βοιωτία. Εκτός από το σιδηροδρομικό δίκτυο, το μεγαλύτερο τεχνικό έργο που κατασκευάστηκε αυτήν την εποχή ήταν η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου. Το έργο ξεκίνησε το 1881 από μια υπερβολικά αισιόδοξη γαλλική τεχνική εταιρεία. Ύστερα από πολλές τεχνικές και οικονομικές περιπέτειες, το έργο ολοκληρώθηκε το 1893, βελτιώνοντας τους όρους της ναυσιπλοΐας, καθώς έκανε περιττό τον περίπλοο της Πελοποννήσου. Επιπλέον, με τη διάνοιξη του πορθμού του Ευρίπου και την κατασκευή φάρων στις ακτές, η ναυσιπλοΐα ευνοήθηκε ιδιαίτερα κατά την περίοδο αυτή. [σελ. 32-33]

B2

Τα αποτελέσματα επιβολής του ΔΟΕ στην ελληνική οικονομία ήταν θετικά και έγιναν ορατά λίγα χρόνια αργότερα. Η εγγύηση των Δυνάμεων αύξησε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους, ενώ ο έλεγχος απάλλαξε τους δημοσιονομικούς μηχανισμούς από δυσλειτουργίες του παρελθόντος. Το 1910, παρά τα προβλήματα στο εξωτερικό ισοζύγιο πληρωμών εξαιτίας της σταφιδικής κρίσης και παρά το γεγονός ότι η αποπληρωμή των δανείων εξακολουθούσε να απορροφά το 1/3 των εθνικών εσόδων, τα δημόσια οικονομικά μπορούσαν να χαρακτηριστούν υγιή, οι προϋπολογισμοί ήταν ελαφρώς πλεονασματικοί και οι οικονομικές δυνατότητες του κράτους σαφώς αυξημένες. Αυτή η θετική εξέλιξη επέτρεψε τις μεταρρυθμίσεις των πρώτων κυβερνήσεων του Ελευθερίου Βενιζέλου, την πολεμική προετοιμασία και τη συμμετοχή στους Βαλκανικούς πολέμους, χωρίς τις δραματικές επιπτώσεις που είχαν στο οικονομικό πεδίο οι πολεμικές κινητοποιήσεις του παρελθόντος. [σελ. 38]

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Γ1

[σελ. 42-43, Στον ελληνικό χώρο ... ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων]

Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες. Τα λίγα εναπομείναντα «τσιφλίκια» στην Αττική και την Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα. Αργότερα όμως, η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και τη Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας. Τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού οι οποίοι, διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, **γεγονός που αναδεικνύει και το πρώτο κείμενο της Κ. Αρώνη – Τσίχλη με τίτλο «Το αγροτικό ζήτημα».** Πράγματι, στο απόσπασμα περιγράφονται **εναργώς οι τεταμένες σχέσεις ιδιοκτητών γης και αγροτών στα μεγάλα τσιφλίκια της Θεσσαλίας.** Οι κολίγοι φαίνεται να μην δέχονταν άκριτα τις αλλαγές που επήλθαν στον τρόπο που εργάζονταν στα μεγάλα αγροτικά εδάφη και δεν ήταν λίγες οι φορές που οι αντιδράσεις τους για τις επαχθείς συνθήκες εργασίας κατέληγαν σε συγκρούσεις με τους επόπτες των γαιών και όσους εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα των μεγαλογαιοκτημόνων («Οι κολίγοι δεν αποδέχθηκαν ... συμπλοκές»). Από την άλλη, οι ιδιοκτήτες της γης, με την αρωγή της κυβέρνησης και των ενόπλων δυνάμεων, κατέφευγαν στον εκφοβισμό των κολίγων, **επισειόντας την εκδίωξή τους από τον τόπο εργασίας και διαμονής τους («Οι γαιοκτήμονες ... επικείμενης έξωσης»).** Επιπλέον, οι ομογενείς μεγαλογαιοκτήμονες άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. **Επιδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.**

Οι πρακτικές αυτές δημιούργησαν εντάσεις και οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες. **Στην ανάγκη επιβολής αυτών των νόμων συνεπικουρεί και η αναφορά του δεύτερου παραθέματος, μέρους του έργου του Τ. Βουρνά «Ιστορία της Νεώτερης και Σύγχρονης Ελλάδας», σύμφωνα με το οποίο οι αγρότες ευρισκόμενοι σε πλήρες αδιέξοδο, διακήρυσσαν με κάθε τρόπο την ανάγκη της αγροτικής μεταρρύθμισης («Όταν οι αγροτικές μάζες ... τσιφλικιών»).** Οι αγρότες με την εμβληματική φράση «η γη στους καλλιεργητές της» καθιστούσαν σαφή την επιδίωξή τους να επιτελεστεί σύντομα η απαραίτητη αλλαγή στον τομέα της έγγειας ιδιοκτησίας και ήδη από το 1908, στο πλευρό τους τάχθηκε η Κοινωνιολογική Εταιρία υπό τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου. («Με το αίτημα ... από το 1908»). Η εφαρμογή, όμως, των νόμων του 1907 αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ (1910). **Μάλιστα, το κείμενο Β μαρτυρεί την αιματηρή πορεία των αγροτών για την αλλαγή που επιζητούσαν· οι αγρότες της Θεσσαλίας, το Μάρτιο του 1910 αποφάσισαν να διατρανώσουν τα αιτήματά τους, ακόμη και συγκρουσιακά.** Η κυβέρνηση αντέδρασε άμεσα στις εξεγέρσεις των αγροτών και προσπάθησε να ανακόψει - χρησιμοποιώντας δυνάμεις καταστολής - αγροτικές διαδηλώσεις, που είχαν κατεύθυνση προς τη Λάρισα, όπου και οι αγρότες θα συνενώνονταν από όλη την ελληνική ύπαιθρο («Οι

Θεσσαλοί αγρότες ... πορεία των αγροτών»). Η ένταση κορυφώθηκε στο χωριό Κιλελέρ, στις 6 Μαρτίου 1910, με το στρατό να χρησιμοποιεί τον οπλισμό του κατά αγροτών, οι οποίοι προσπαθούσαν να επιβιβαστούν σε τρένο για τη Λάρισα, και να καταφέρνει φονικά χτυπήματα εναντίον τους («Η σφοδρότερη ... συλλαλητήριο της Λάρισας»). Οι δυναμικές συμπλοκές δεν έπαυσαν ούτε τις επόμενες ημέρες, και τα έκτροπα μεταξύ στρατού και αγροτών έφτασαν και στη Λάρισα («Τα γεγονότα ... στη Λάρισα»). Η ανάγκη άμεσης διευθέτησης του αγροτικού ζητήματος έγινε αδήριτη και τα ρήγματα μεταξύ των δύο πλευρών αγεφύρωτα. Επομένως, σύμφωνα με το κείμενο Β, οι κινητοποιήσεις των αγροτών και οι προσπάθειες καταστολής τους λειτούργησαν ως εφελτήριο για την αγροτική μεταρρύθμιση («Το αίμα που χύθηκε ... λύση του αγροτικού προβλήματος»). Οι εξελίξεις προχώρησαν αργά μέχρι το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913), οπότε το ζήτημα έγινε πιο περίπλοκο, καθώς μέσα στα νέα όρια της χώρας υπήρχαν πλέον και μουσουλμάνοι ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων.

ΘΕΜΑ Δ1

[σελ. 30-31, Χρειάστηκε να περάσουν ... άλλα ενισχυτικά μέτρα]

Η εμφάνιση και ανάπτυξη της βιομηχανίας στον ελληνικό χώρο κατά το 19ο αιώνα παρουσίασε ελάχιστα κοινά σημεία με όσα συνέβαιναν στο πεδίο αυτό στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη, τα οποία συνοπτικά ονομάστηκαν Βιομηχανική Επανάσταση. Στο μικρό ελληνικό κράτος η ανάπτυξη της βιομηχανίας ήταν διαρκώς παρούσα στις συζητήσεις, στις οικονομικές και πολιτικές αναλύσεις, συνήθως όμως ως σχέδιο ή πρόθεση, σπάνια ως εφαρμογή. Η ακτινοβολία των επιτευγμάτων των ευρωπαϊκών κρατών έφερνε διαρκώς στο προσκήνιο το ζήτημα της βιομηχανικής ανάπτυξης, η απουσία όμως των απαραίτητων για την ανάπτυξη της βιομηχανίας προϋποθέσεων οδηγούσε τις προθέσεις σε αδιέξοδο. **Το κείμενο Α επαληθεύει την ιστορική αφήγηση, καθώς αναφέρεται στην καθυστέρηση προόδου στο βιομηχανικό τομέα της χώρας ως αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων οι οποίοι διαμορφώθηκαν από τις ιστορικές συγκυρίες, που βίωσε η Ελλάδα στην έναρξη της πορείας της ως ανεξάρτητου κράτους («Είναι φανερό ... εκβιομηχάνισης»).**

Χρειάστηκε να περάσουν σαράντα περίπου χρόνια από την απόκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας για να παρατηρηθεί μια πρώτη απόπειρα ανάπτυξης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων στη χώρα. Γύρω στα 1870 σημειώθηκε κάποιο κύμα ίδρυσης βιομηχανικών επιχειρήσεων, περισσότερων από εκατό, ενώ ταυτόχρονα παρατηρήθηκε κάποια τάση αύξησης του δυναμικού των ήδη υπαρχουσών μονάδων. **Το κείμενο Β φωτίζει την περιορισμένη αύξηση στις βιομηχανικές μονάδες κατά την περίοδο αυτή, οπότε και σε 14 χρόνια – από το 1875 έως το 1889 – οι βιομηχανίες αυξήθηκαν κατά 52% περίπου. Βέβαια, ο αριθμός των μονάδων αυτών, όπως πιστοποιεί και το παράθεμα, δεν συνάδει με την επιθυμία του κράτους για ποιοτική και παραγωγική ανάπτυξη της βιομηχανίας, καθώς επρόκειτο για μονάδες που εξυπηρετούσαν σχεδόν απόλυτα τον αγροτικό τομέα («Μεταξύ 1875 ... ελαιοτριβεία»).** Πολύ γρήγορα όμως, η απόπειρα αυτή έχασε τη δυναμική της και οι σχετικές δραστηριότητες επέστρεψαν στην ύφεση και τη στασιμότητα. Οι όροι άρχισαν να μεταβάλλονται μόλις στα τελευταία χρόνια του 19ου αιώνα και, κυρίως, στα πρώτα χρόνια του 20ού. Τότε δημιουργήθηκε ένα βιομηχανικό δυναμικό σχετικά σταθερό, πολυδιάστατο, με τάσεις ανάπτυξης της βαριάς

βιομηχανίας, της μεταλλουργίας, της ναυπηγικής και της τσιμεντοβιομηχανίας, η οποία πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές του νέου αιώνα.

Η βιομηχανία υπέφερε, όπως και άλλοι κλάδοι της οικονομίας, από την έλλειψη κεφαλαίων και τη διασπορά των υπαρχόντων σε πλήθος δραστηριοτήτων. Πράγματι, το πρώτο παράθεμα επιβεβαιώνει την ιστορική πραγματικότητα, αναφέροντας πως τα επενδυτικά κεφάλαια ήταν ισχνά και μάλιστα, οι περισσότεροι Έλληνες κεφαλαιούχοι επέτειναν τις επενδύσεις τους στους τομείς της οικονομίας που είχαν αμεσότερη και αναμφισβήτητη οικονομική απόδοση, όπως είναι η εμπορική ναυτιλία στα ναυτιλιακά κέντρα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Δύσης («Η ιστορία της ελληνικής ... Κεντρικής Ευρώπης»). Το ίδιο πιστοποιεί και το κείμενο Γ από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, σύμφωνα με το οποίο οι τομείς του εμπορίου, της ναυτιλίας και των πιστωτικών ιδρυμάτων απορροφούσαν τα επενδυτικά κεφάλαια λόγω του σίγουρου κέρδους, κεφάλαια που εξέλειπαν για την ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα («επενδυτικό κεφάλαιο ... δραστηριότητα»). Επιπλέον, το κείμενο Α αναφέρει τον πρωτογενή τομέα της οικονομίας και τη συνακόλουθη άνοδο της εμπορικής ζήτησης αγροτικών προϊόντων (καπνός, σταφίδα, ελιά) από το εξωτερικό ως τομέα ανάπτυξης της επενδυτικής δραστηριότητας που λειτούργησε ως τροχοπέδη στην πρόοδο της βιομηχανίας («γ) την ευνοϊκή συγκυρία ... διεθνές επίπεδο»). Στους αναβλητικούς παράγοντες της προόδου της βιομηχανίας προστίθεται και η ασφυκτικά περιορισμένη –εδαφικά και πληθυσμιακά– βάση οικονομικής εξάπλωσης. Το κείμενο Γ επαληθεύει την ιστορική αφήγηση για τη μειωμένη ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς, αναγάγοντάς την αφενός στην έλλειψη κρατικής πρόνοιας και παροχών για την ενίσχυση της εγχώριας βιομηχανικής δραστηριότητας («Εκτός από την έλλειψη ... κρατικών κινήτρων») και προσθέτει αφετέρου στα προβλήματα που αντιμετώπιζε ο κλάδος της βιομηχανίας την εξαθλίωση των συγκοινωνιακών μέσων που λειτουργούσαν στη χώρα («Αποτρεπτικά επενεργούσαν ... καταναλωτική αγορά»). Η βιομηχανία επίσης υπέφερε από την έλλειψη πρώτων υλών, και όπως συμπληρώνει το κείμενο Γ την έλλειψη και των εξελιγμένων τεχνικών μέσων για την βιομηχανική εκμετάλλευση των βασικών υλικών («τα πρωτόγονα ... πρώτων υλών»). Τέλος, στους ανασταλτικούς παράγοντες έλλειψης προόδου της βιομηχανίας οφείλει να προσμετρηθεί και η χρόνια έλλειψη εργατικών χεριών. Θα μπορούσε να προσθέσει κανείς στα παραπάνω την έλλειψη παιδείας τεχνικής αλλά και γενικής. Η ελλιπής κατάρτιση περιόριζε τη δυνατότητα εφαρμογής καινοτομιών και τη συνακόλουθη τεχνολογική εξέλιξη. Τόσο το κείμενο Α όσο και το κείμενο Γ επιβεβαιώνουν την ιστορική αφήγηση· στο πρώτο δίνονται στατιστικά δεδομένα, σύμφωνα με τα οποία σε τριάντα χρόνια, από το 1879 έως το 1909, η αύξηση σε ειδικευμένο τεχνικό προσωπικό είναι κάτω από 40%, παρόλη την ανάπτυξη της Ελλάδας κατά την περίοδο αυτή σε έκταση και πληθυσμό («Η στατιστική του 1879 ... στο νέο ελληνικό κράτος»). Το κείμενο Γ επιβεβαιώνει και προσθέτει επίσης στην έλλειψη βιομηχανικών εργατών, την απουσία ειδικών που θα μπορούσαν να τεθούν επικεφαλής στις βιομηχανικές μονάδες («η έλλειψη καταρτισμένων ... εργατικού δυναμικού»).

Ούτε η προσάρτηση των Επτανήσων (1864) και της Θεσσαλίας (1881) άλλαξαν τις παραπάνω περιοριστικές συνθήκες. Πράγματι, το κείμενο Β του Γ. Δερτιλή διαπιστώνει πως, κατά το 1881, οι υπάρχουσες βιομηχανικές μονάδες αφορούσαν κυρίως στην εκμετάλλευση των αγροτικών προϊόντων της Άρτας και της Θεσσαλίας και αρκετές από αυτές προϋπήρχαν στις περιοχές και ενσωματώθηκαν με την προσάρτηση των εδαφών στον

ελληνικό κορμό. Έτσι, οποιαδήποτε αύξηση βιομηχανικών μονάδων της περιόδου ανάγεται στην δεδομένη αύξηση εδαφών και πληθυσμού κι όχι στην προσπάθεια ανάπτυξης του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας («Επιπλέον, οι περισσότερες ... αύξηση του πληθυσμού»). Η αλλαγή των δεδομένων ήρθε μετά το 1912-1913, με την ενσωμάτωση μεγάλων εκτάσεων και πληθυσμών. Και τότε όμως οι χρόνιες αδυναμίες της ελληνικής βιομηχανίας συνέχισαν να εμποδίζουν την ανάδειξή της σε κινητήρια δύναμη της ελληνικής οικονομίας. Αδύναμη να αντέξει τον εξωτερικό ανταγωνισμό, η βιομηχανία παρέμεινε προσηλωμένη σε δευτερεύουσες δραστηριότητες, αναζητώντας τη σωτηρία της στην παρέμβαση του κράτους, με δασμολογικά ή άλλα ενισχυτικά μέτρα.

(*) Οι απαντήσεις συντάχθηκαν από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Ιστορίας του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελούν πνευματική τους ιδιοκτησία.

Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.

